

PASKA- DUUNISSA

Heidät on opetettu huomaamattomiksi ja hiljaisiksi. He kulkevat perässämme ja siivoavat mukisematta jälkemme. On aika päästää siivoajat ääneen.

*Jenni Leukumaavaara KUVAT Lauri Eriksson STAILISTI Sakke Hytönen
MEIKKI JA HIUKSET Annika Muukkonen*

Ei Salla Eskelinen lapsena tästä haaveillut. Harvapa prinsessa-leikkien lomassa mietti, että olisi joskus ihanaa raaputtaa liiskaantuneita purukumeja Stockmannin neloskerroksen lattialta. Hinkata toisten kengänpohjista jääneitä mustia viiruja ja pesaista vessanpöntöt ohikulkiessaan. Luultavasti moni pieni prinsessa ei edes tajua, että joku sitäkin työtä tekee.

Mutta siivoaja Salla Eskelinen, 21, on varsin tyytyväinen elämäänsä. Tänä aamuna herätyskello on soinut kotona Espoossa viiden maissa, ja hän tullut Helsingin

keskustan tavarataloon seitsemäksi. Kesäloman jälkeen herääminen on tosin ollut hieman hankalaa.

Eskelisellä on pari tuntia aikaa hoitaa aamusiivous ennen kaupan aukeamista. Kalliita kodinkoneita ja lastenvaatteita pursuava neloskerros on hänen hiljainen valtakuntansa.

Eskelinen käy puhdistusliinalla läpi sovituskoppien lattioita, seiniä ja penkkejä. Hän on tyytyväinen, ettei ole vastuussa kolmannelta eli naisten vaatekerroksesta, koska vaatteet keräävät eniten pölyä. Se kerros ei ole tullut tutuksi muutenkaan, sillä siivoajan »

SALLA ESKELINEN, 21

TYÖ ISS:n siivoajana Helsingin keskustan Stockmannilla **PALKKA** Vähän yli kahdeksan euroa tunnissa **KOULUTUS** Suorittanut työn ohessa laitoshuoltajan tutkinnon **HARRASTUKSET** Tanssi, pianonsoitto ja piirtäminen. Kotona kolme kissaa ja kaksi maaoravaa. *Leninki 120 e, ja kengät 59 e, Play it Again Sam. Luuta 12 e, Annansilmät-aitta.*

"Aluksi mietin, että apua, kohta ihmiset näkevät minut tässä asussa – näkevät, että olen siivoaja."

–SALLA ESKELINEN

palkalla omat vaatteet on hankittava muualta kuin Stockmannin brändireikeiltä.

Eskelinen haki siivoojaksi jätettyään lukion kesken. Matematiikka ei ottanut sujuakseen, ja oikeastaan hän oli mennyt lukioon lähinnä siksi, että kaveritkin menivät, eikä oikein muutakaan keksinyt. Vaikka Eskelinen halusi työskennellä käsillään, siivoojaksi ryhtyminen vaati pureskelua. Aluksi työunivormu hirtti ja hävetti.

”Mietin, että apua, kohta kauppa aukeaa ja tänne tulee ihmisiä, jotka näkevät minut tässä asussa – näkevät, että olen siivooja.”

”Ei sellaisia tilanteita paljon kuitenkaan tullut, kerran ylläitin pikkusiskon kavereineen hihittelemässä takanani. Ja kerran juoksin karkuun yläasteen opettajaani – mutta lähinnä siksi, etten pitänyt hänestä.”

”Nykyään en enää ajattele asiaa.”

Asennemuutos johtuu siitä, että Salla Eskelinen on oppinut arvostamaan työtään.

Nuoret kapinalliset

Siivoojan ammatin valinnoita voi nykyään pitää melkein kapinallisina. He heittävät hiekkaa koulutuskeskeisen yhteiskunnan rattaisiin, jossa korkeakoulutuskinto vastaa suunnilleen taivaspaikkaa. He myös valitsevat työn, jossa ei saa ääntään kuuluviin. Kun muilla aloilla huudetaan päät punaisina individualismin, erottautumisen ja brändäämisen nimeen, opetetaan siivoojia hiljaiseen ahertamiseen.

”Meille opetetaan, että siivooja ei saisi näkyä. Ennen kuin aloitin nämä työt, en itsekään huomannut heitä missään”, Salla Eskelinen sanoo.

Näkymättömyys tarkoittaa sitäkin, että meikin on oltava maltillinen, tatuoinnit täytyy pitää piilossa, yleensä myös korut ja lävistykset. Ja firman univormu on pidettävä päällä, vaikka istuvuus ja ulkonäkö eivät miellyttäisikään.

Eskelisen ripset ovat ripsiväristä tuuheat. Kaulassa on koru ja sormissa sormuksia.

”Minun pakkeleistani ei ole sanottu mitään, vaikka varmasti vähän liikaa meikkaankin.”

Hiljaiseen aherrukseen liittyy usein myös se, että työstä heruu kiitosta suunnilleen yhtä vähän kuin vasemmistopuolueelle eurovaaliäänä. ”Moni purkaa siivoojalle turhautumistaan, jos sitä ei muualle saa puretuksi. Olen aika temperamenttinen, ja usein tekisi mieli sanoa takaisin”, Eskelinen kertoo.

Ihmiset huomaavat sotkun, eivät siisteyttä, ja siksikin siivooja pysyy useimmille näkymättömänä naisena. Ja nimenomaan naisena. Vaikka maahanmuutto on tuonut moppien varsiin miehiäkin, siivoaminen on yhä ensisijaisesti naisten työtä.

Kuten Eskelinen, useat hakevat siivoojaksi, kun pitää löytää nopeasti työ, joka ei vaadi paljon erityisosaamista tai vuosien koulutautumista. Toinen syy, joka vetää etenkin aikuisia alalle, on työn konkreettisuus. Moni konttoriroitan työhön kyllästynyt haluaa tehdä jotain fyysistä. Oma firmakin on helppo polkaista käyntiin, kun yhä useampi palkkaa siivous- ja ruuanlaittoapua myös kotiin.

Mies maksaa, toivottavasti

Vaatii tavallista enemmän pokkaa hypätä ammattiin, jota ei yleisesti arvosteta. Tästä kertoo sekin, että tätä juttua varten oli vaikeaa löytää puhdistusalan opiskelijaa,

joka haluaisi kertoa valinnastaan julkisesti. Vaikka tokihan heitä riittää, heitä, jotka näkevät myös alan houkuttelevat puolet. Niin kuin 19-vuotias **Maria Kymenvirta**.

”Hain myös floristiksi ja lähihoitajaksi. Olisin päässyt kaikkiin hakemiini paikkoihin, mutta tämä ala tuntuu monipuoliselta ja antaa hyvät jatkomahdollisuudet.”

Kymenvirta suorittaa puhdistuspalvelujen perustutkintoa ammattiopistossa Järvenpäässä. Yläasteen jälkeen Kymenvirta ei oikein tiennyt, millaiseen kouluun olisi jatkanut. Hän kokeili eri aloja ja oli pari väli-vuotta töissä ennen opintojen aloittamista.

Kymenvirrasta ei tule varsinaisesti

siivoojaa, vaan *toimitilahuoltaja*, joka voi työskennellä esimerkiksi koulussa, sairaalassa tai päivä- ja vanhainkodeissa. Työtehtäviin voi siivouksen ohella kuulua vaikka tilojen somistamista, asiakkaiden auttamista, papereiden

kopioimista ja muuta toimistotyötä.

Kymenvirta olisi aikanaan päässyt myös lukioon.

”En ollut varma, jaksaisinko käydä lukion läpi ja tiesin, että haluan tehdä työtä käsilläni.”

Hän voisi kuvitella työskentelevänsä esimerkiksi päiväkodissa. Lisäksi hän kelpuuttaisi rinnalleen mukavan miehen, jonka kanssa ostaisi tai rakentaisi oman kodin.

Mutta mutta. Puhdistuspalvelualalla kuukausipalkka on lisineen keskimäärin 1300 euroa. Moni siivooja kiikkuu köyhyysrajalla. Oikeutta siivoojille -järjestö »

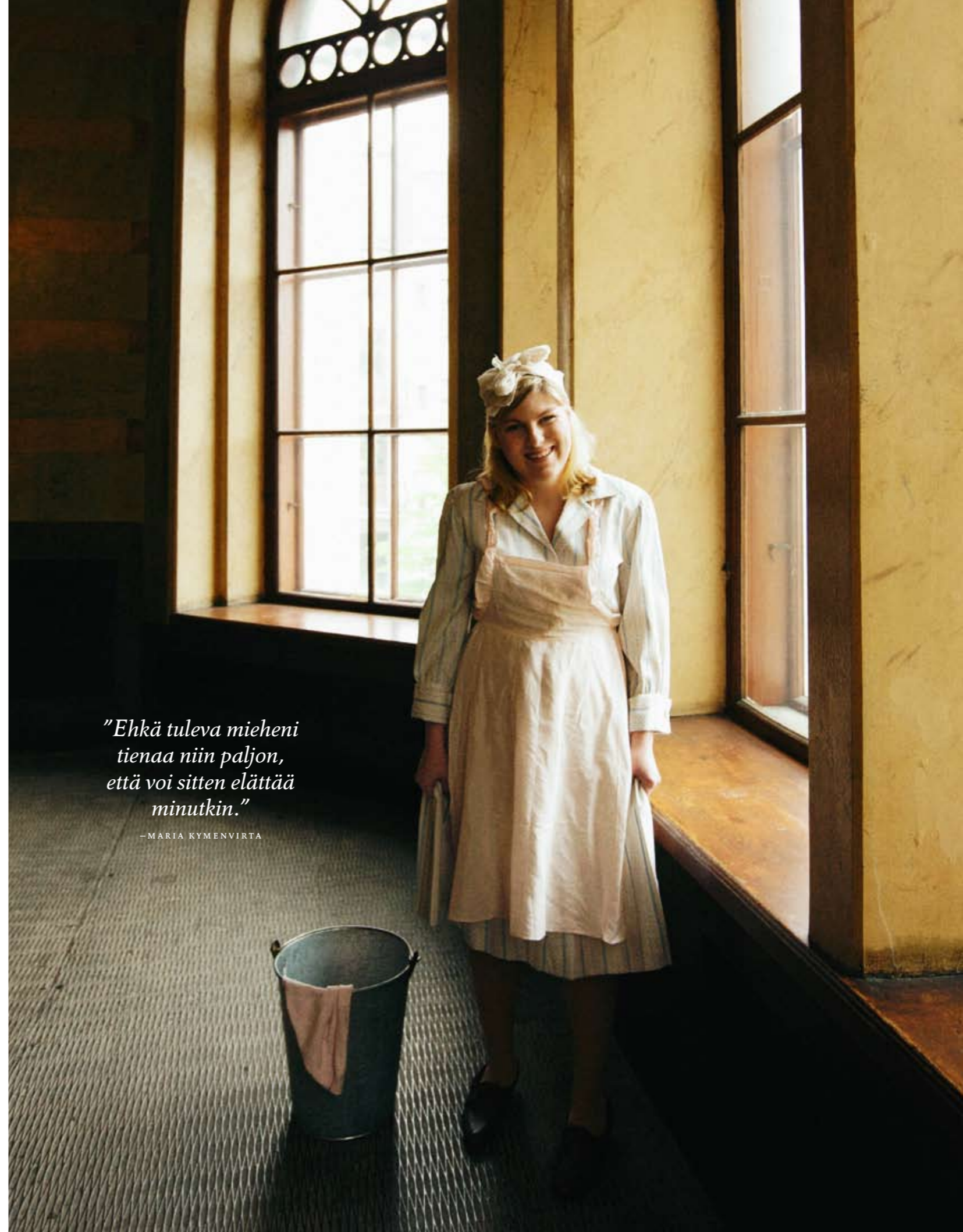
Siivoojan ammatin valinnoita voi nykyäänkin pitää melkein kapinallisina.

MARIA KYMENVIRTA, 19

TYÖ Opiskelee toimitilahuoltajaksi Keski-Uudenmaan ammattiopistossa **KOTOISIN** Heinolasta

HARRASTUKSET Lukeminen, elokuvat ja ristikot

Mekko 95 e, esiliina 25 e ja kengät 42 e, Play it Again Sam. Ämpäri 25 e, Nougat.

”Ehkä tuleva mieheni tienaa niin paljon, että voi sitten elättää minutkin.”

—MARTA KYMENVIRTA

”Ulkomaiset työnantajat maksavat mieluusti sen verran kuin heidän kotimaassaan maksettaisiin, ja se on vähän.”

–SIVAMAYAM SUTHARSINI

yrittää kannustaa siivoojia barrikadeille, jotta vähimmäistuntipalkka saataisiin kymmeneen euroon. Kymenvirtaa ei silti hirvitä.

”Valitsin opiskelualani sen mukaan, mitä sydän ja mieli sanoivat, en sen mukaan mitä muut ajattelevat. Ehkä se mun mies tienaa niin paljon, että voi sitten elättää minutkin”, Kymenvirta sanoo ja naurahtaa.

Tutkimuksen mukaan moni muukin siivoojaksi opiskeleva on samoilla linjoilla. He eivät välttämättä halua edetä urallaan ja kantaa töitä kotiin. Tärkeintä ovat perhe ja vapaa-aika. Siitä keskiluokkaisesta ajatuksenkulusta, joka rakentuu jatkuvasta kouluttautumisesta, kiireestä ja uralla eteenpäin rynnimisestä, tämä tuntuu jo lähes syntiseltä.

Siivousrahat Sri Lankaan

”Äh. Tänä on kyllä huono päivä”, **Sivamayam Sutharsini**, 32, huokaa sulkiessaan päivystyspuhelimien. Hän oli juuri vaihtamassa pyyherullia helsinkiläisen elokuvateatteri Tennispalatsin vessassa, kun käsky kävi alakertaan: joku on pissannut käytävän lattialle.

Tässä vaiheessa voi kai viimeistään unohtaa sen käsityksen, että siivoojan työ olisi erityisen helppoa.

Sutharsini, tai Sini, kuten häntä kutsutaan, vetää valkoiset kumihanskat käsiinsä, ottaa siivouslastan ja pinkin puhdistusaineen kinaloonsa ja suuntaa alas.

Sutharsinin tavattua ei voi yleistää, että kaikki siivoojat panostaisivat vapaa-aikaan. Hänellä sitä ei juuri ole. Sen lisäksi, että hän siivoaa Tennispalatsissa parina päivänä viikossa, hän myös opiskelee lähihoitajaksi ja tekee osa-aikatoita palvelutalossa vanhusten kanssa. Rahalle on tarvetta, sillä joka palkasta lähtee osa äidille ja sisaruksille sodasta toipuvaan Pohjois-Sri Lankaan.

”Meidän kulttuurissamme lapset hoitavat vanhempansa ja isovanhemmat

lapsenlapsia. Veljeni hoitaa äitiäni, joten minä haluan lähettää rahaa.”

Vaikka tyyppillinen siivooja on yhä suomalainen nainen, maahanmuuttajia on jatkuvasti enemmän. Pääkaupunkiseudulla heitä on siivoojista jo joka viides, muualla maassa joka kymmenes. Muutoksesta kertoo se, että Sutharsinin firman siivouskärjyistä oikeat välineet löytää värikoodien avulla – se helpottaa suomen kieltä taitamattomien elämää.

Sutharsini on asunut Suomessa nyt seitsemän vuotta, ja aviomieskin työskentelee siivoojana. Hän on tyytyväinen vajaan kymmenen euron tuntipalkkaansa.

”Ulkomaiset työnantajat maksaisivat mieluusti vain sen verran kuin heidän kotimaassaan siivoojille maksettaisiin, ja se on usein tosi vähän. Suomessa on tasa-arvo, ja suomalaisille työ on kuitenkin vain työtä.”

Siivouskärjyjen ohi pyyhkähtää kaksi vahvasti meikattua ja korkeissa koroissa tepastelevaa nuorta tyttöä. He kuiskuttelevat ja tuijottavat tummaa siivoojaa. Sutharsinille on tuttua, että häntä katsotaan välillä vinoon.

Joskus suomalaisille työ on vain paskatyötä.

Alakerran virtsalätkkö paljastuu onneksi limonadiksi.

Hyi helvetti, sanoi treffikumppani Salla Eskelisen työpäivä Stockmannilla loppuu kolmen maissa. Pahin väsymys menee ohi bussimatkalla kotiin. Töiden jälkeen hän saattaa tanssia, soittaa pianoa tai piirtää. Ja hengailla rakennusmiehenä työskentelevän poikaystävänsä kanssa.

Kun Eskelinen oli vielä sinkku, ammatin mainitseminen aiheutti välillä hämmentäviä tilanteita. Hyi helvetti, sylkäisi yksikin mies kuultuaan, mitä Eskelinen tekee työkseen.

”Sitten tyyppi valisti minua siitä, että siivoaminen ei ole oikeaa työtä, koska siivoojathan vain hengaavat tupakkapaikalla ja laiskottelevat.”

Miehen mielestä oikea työ oli toimitustyötä. Eskelisestä se kuulostaa painajaismaiselta. Paikallaan nyhrääminen saa hänet kiemurtelemaan tuskastuneesti.

”Minulle käsillä näprääminen on tärkeää.”

Eskelisen

arvostus siivoojan työtä kohtaan kasvoi viimeistään silloin, kun hän kävi laitoshuoltajakoulutuksen ja tajusi, kuinka paljon ammattitaitoa laitteiden ja puhdistusainesten hallitseminen vaatii. Siivoojien koulutuksen lisääminen ja palkan nostaminen ovat hänen mielestään tärkeitä keinoja, jotta tavalliset sotkijatkin alkaisivat arvostaa alaa enemmän.

”Siivoojien pitäisi olla myös enemmän näkyvillä.”

Niin. Onhan se vähän omituista, että vielä on olemassa palveluammattiryhmä, jonka pitää hiiviskellä hiljaa pitkin seiniä. Kaikkihan kuitenkin tietävät, etteivät paikat puhdistu itsestään.

Kun vähän tarkemmin katsoo ympärilleen, siivoojia on kaikkialla. **trendi**

Lähteenä on käytetty Mari Käyhkön väitöskirjatutkimusta Siivoojaksi oppimassa – etnografinen tutkimus työläistyöstä puhdistuspalvelualan koulutuksessa (Joensuun yliopisto).

On omituista, että vielä on olemassa ammattiryhmä, jonka pitää hiiviskellä pitkin seiniä.

SIVAMAYAM SUTHARSINI, 32

TYÖ Siivooa Tennispalatsin Finnkinossa osa-aikaisesti, opiskelee samalla lähihoitajaksi **PALKKA** Vähän alle 10 euroa tunnissa **KOTOISIN** Sri Lankasta, asunut Suomessa seitsemän vuotta **HARRASTUKSET** Ei ole **PERHE** Naimisissa, ei lapsia **Organzatakki 50 e, alusmekko 30 e ja kengät 30e, Play it Again Sam.** **KUVAUSPAIKKA** Helsingin yliopistomuseo Arppeanum.